

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum intellectus angeli vel hominis beati essentiam diuinam
comprehendat.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

cognitione viæ, quæ est secundum formas existentiæ creatorum, & ideo nõ potest peringere ad id, quod est supra existens. hoc autem non erit in visione patriæ, & ideo rõ eius non est ad propositum.

Ad xi. dicendũ, quod auctoritas illa Dion. est intelligenda de visione viæ, qua cognoscit Deus p aliquã formam creatam, & hoc ratione iam dicta.

Ad xii. dicendũ, qd ideo oportet esse maiorẽ efficaciam visus ad hoc qd a remotiori videat, quia visus est potentia passiva. potentia autem passiva quanto est perfectior, tanto potest moveri a minori: sicut eodẽ modo potentia activa quanto est perfectior, tanto magis movere potest: quanto. n. aliquid magis est calefactibile, tanto a minori calefit. quanto autem aliquid a remotiori vs, tanto sub minori angulo vs, & ita minus est quod ad visum de visibili peruenit: sed si equalis forma perueniret a p. p. in quo, & remoto, non magis videretur propinquum q̄ remotum. Ipse autem Deus quãuis in infinitũ distet ab intellectu angelico, tamen tota essentia sua intellectui coniungitur, & ideo nõ est simile.

Ad xiii. dicendũ, qd duplex est iudiciũ. Vnũ, quod iudicamus qualiter res esse debeat, & hoc iudiciũ non est nisi superioris de inferiori. Aliud est, quod iudicatur qualiter res sit, & hoc iudiciũ potest esse & de superiori, & de equali, nõ. n. minus possum iudicare de Rege, an sit, vel sedeat, quã de rustico, & tale iudiciũ est in cognitione.

Ad xiiii. dicendũ, qd iudiciũ non est actio q̄ egrediatur ab agente in rem exteriorem quæ p eã transmutetur: sed est operatio qdã in ipso operãte consistens vt perfectio ipsius: & ideo nõ oportet, quod illud de quo iudicatur intellectus, vel sensus, sit, vt passum, q̄uis per modũ passũ significet: immo magis sensibile, & intelligibile, de quo est iudiciũ se habet ad intellectum, & sensum, vt 4 agens, inquitur sentire, vel intelligere pati quoddã est.

Ad xv. dicendũ, quod intellectus creatus nõ quam pertingit ad essentiam diuinam, vt sit eiusdem nature cum ea: pertingit tamen ad ipsam, vt ad formam intelligibilem.

ARTICVLVS II.

De viam intellectus angeli, ac hominis beati essentiam diuinam comprehendat.

Secundo queritur, vt rum intellectus angeli, vel hominis beati essentiam diuinam comprehendat. & videtur quod sic. simplex enim si videtur, totum videtur: sed essentia diuina est simplex. ergo cum angelus beatus eam videat, totam videt, & sic comprehendit. Sed diceretur, quod licet videatur tota, non tamen totaliter.

¶ 2 Sed contra, Totaliter dicit quẽdã modum: sed ois modus diuinæ essentia: est ipsa met essentia: ergo si videbit ipsa essentia tota, videbitur totaliter.

¶ 3 Præt. Efficacia actionis mensuratur secundum formam, quæ est principiu agendi ex parte ipsius agentis, sicut de calore & calefactione patet: sed forma qua intellectus intelligit, est principium intellectualis visionis. ergo tanta erit efficacia intellectus videntis Deum, quanta est perfectio diuinæ essentia: ergo comprehendet ipsam.

¶ 4 Præt. Sicut per demonstrationẽ scire est perfectissimus modus cognoscendi complexa, ita scire quod quid est, est perfectissimus modus cognoscendi incomplexa: sed omne complexum quod scitur per demonstrationẽ, comprehendit. ergo omne id de quo scitur qd est, comprehendit; sed illi qui vident Deũ per essentia sciunt de eo quid est, cũ nihil aliud sit scire quid est, quã scire essen-

tia rei. ergo comprehendit angeli diuinã essentia.

¶ 5 Præt. Philip. 3. dicitur. Sequor autẽ si quo modo comprehendam &c. sed Deus perfecte comprehendit Apostolum. ergo Apostolus ad hoc tendebat, quod perfecte comprehenderet Deum.

¶ 6 Præt. glo. ibidem dicit. Vt comprehendam, vt cognoscam q̄ sit immensitas Dei quẽ omnem intellectum excedit; sed non est incomprehensibilis nisi ratione immensitatis. ergo beati perfecte comprehendunt diuinam essentiam.

SED CONTRA est, qd Ambr. dicit super Luc. eã, quæ in Deo habitat, plenitudinẽ bonitatis nemo cõspexit, nemo mente, aut oculis comprehendit.

¶ 2 Præt. Secundum August. in eodem lib. illud comprehenditur, cuius fines circumscribi possunt; sed de Deo hoc est impossibile, cum sit infinitus. ergo non potest comprehendit.

¶ 3 Præt. Aug. dicit in lib. de Videndo Deum. Dei plenitudinem non solum oculis corporis, sed nec mente aliquis aliquando comprehendit.

RESPON. Dicendum, quod illud proprie dicitur comprehendit ab aliquo, quod ab eo includitur; dicitur. n. aliquis aliquid comprehendere, quando simul ex omnibus partibus apprehendere potest, quod est vndiq; inclusum habere; quod autẽ includitur ab aliquo, non excedit includens, sed est minus includente, vel saltẽ a quale, hæc autẽ ad quã titatem pertinent. vnde secundum duplicem quã titatem est duplex modus comprehensionis. s. s. m. quantitatẽ dimensionem, & virtuatẽ, secundũ dimensionem quidem, vt dolium comprehendit vinum; secundum virtuatẽ autem, vt materia dicitur comprehendere formam, quando nil materiae remanet imperfectum a forma, & per hunc modũ dicitur aliqua vis cognitiua comprehendere suũ cognitum, in quantum. s. cognitum perfecte substat cognitioni eius, tunc autem a comprehensione deficit, quando cognitum cognitionem excedit. hic autẽ excessus diuersimode in diuersis potentis considerandus est. In potentis. n. sentitiuis obiectum comparatur ad potentiam non solum secundum quantitatem virtuatẽ, sed etiam s. m. quantitatẽ dimensionem, eo quod sensibilia mouent sensum, vt pote in magnitudine existentem, non solum ex vi qualitatis propriorum sensibiliũ, sed secundum quantitatem dimensionem, vt patet de sensibilib. communib. Vnde comprehensio sensus potest impediri dupliciter. Vno modo, ex excessu sensibilib. secundum quantitatem virtuatẽ, sicut impeditur oculus a cõprehensione solis; quia virtus claritatis solis, quæ est visibilis, excedit proportionem virtutis visiuæ, quæ est in oculo. Alio modo, propter excessum quantitatis dimensionem, sicut impeditur oculus ne comprehendat totam molã terre; sed partem eius videt, & partem non, qd in primo impedimento non accidebat; simul. n. omnes solis partes videntur a nobis; sed non perfecte, sicut visibilis est. Ad intellectum autem cõparatur intelligibile, per accidens, quidem etiã secundum quantitatem dimensionem, in quãtum intellectus a sensu accipit; vnde etiam intellectus noster impeditur a comprehensione infiniti secundum quantitatem dimensionem; ita quod aliquid eius est in intellectu, & aliquid extra intellectum: per se autem non comparatur ad intellectum intelligibile secundum quantitatem dimensionem, cum intellectus sit virtus, non vtens organo corporali: sed per se comparatur ad ipsum solum secundum quantitatem virtuatẽ & ideo in

Quæst. dist. S. Tho. VV his

Li. i. in Lu. Hom. de angeli apparitione inter prin. & mediu. to. 5. Aug. epistola 112. c. 5. circa mediu. tom. 2. Aug. 18. de c. Dei. c. 18. a me. to. 5.

Glo. Eph. 6. Glo. ord. super illud, vt possit comprehendere.

Li. i. in Lu. Hom. de angeli apparitione inter prin. & mediu. to. 5. Aug. epistola 112. c. 5. circa mediu. tom. 2. Aug. 18. de c. Dei. c. 18. a me. to. 5.

Li. i. in Lu. Hom. de angeli apparitione inter prin. & mediu. to. 5. Aug. epistola 112. c. 5. circa mediu. tom. 2. Aug. 18. de c. Dei. c. 18. a me. to. 5.

Li. i. in Lu. Hom. de angeli apparitione inter prin. & mediu. to. 5. Aug. epistola 112. c. 5. circa mediu. tom. 2. Aug. 18. de c. Dei. c. 18. a me. to. 5.

Li. i. in Lu. Hom. de angeli apparitione inter prin. & mediu. to. 5. Aug. epistola 112. c. 5. circa mediu. tom. 2. Aug. 18. de c. Dei. c. 18. a me. to. 5.

Li. i. in Lu. Hom. de angeli apparitione inter prin. & mediu. to. 5. Aug. epistola 112. c. 5. circa mediu. tom. 2. Aug. 18. de c. Dei. c. 18. a me. to. 5.

Li. i. in Lu. Hom. de angeli apparitione inter prin. & mediu. to. 5. Aug. epistola 112. c. 5. circa mediu. tom. 2. Aug. 18. de c. Dei. c. 18. a me. to. 5.

Li. i. in Lu. Hom. de angeli apparitione inter prin. & mediu. to. 5. Aug. epistola 112. c. 5. circa mediu. tom. 2. Aug. 18. de c. Dei. c. 18. a me. to. 5.

Li. i. in Lu. Hom. de angeli apparitione inter prin. & mediu. to. 5. Aug. epistola 112. c. 5. circa mediu. tom. 2. Aug. 18. de c. Dei. c. 18. a me. to. 5.

Li. i. in Lu. Hom. de angeli apparitione inter prin. & mediu. to. 5. Aug. epistola 112. c. 5. circa mediu. tom. 2. Aug. 18. de c. Dei. c. 18. a me. to. 5.

Li. i. in Lu. Hom. de angeli apparitione inter prin. & mediu. to. 5. Aug. epistola 112. c. 5. circa mediu. tom. 2. Aug. 18. de c. Dei. c. 18. a me. to. 5.

Li. i. in Lu. Hom. de angeli apparitione inter prin. & mediu. to. 5. Aug. epistola 112. c. 5. circa mediu. tom. 2. Aug. 18. de c. Dei. c. 18. a me. to. 5.

Li. i. in Lu. Hom. de angeli apparitione inter prin. & mediu. to. 5. Aug. epistola 112. c. 5. circa mediu. tom. 2. Aug. 18. de c. Dei. c. 18. a me. to. 5.

Li. i. in Lu. Hom. de angeli apparitione inter prin. & mediu. to. 5. Aug. epistola 112. c. 5. circa mediu. tom. 2. Aug. 18. de c. Dei. c. 18. a me. to. 5.

Li. i. in Lu. Hom. de angeli apparitione inter prin. & mediu. to. 5. Aug. epistola 112. c. 5. circa mediu. tom. 2. Aug. 18. de c. Dei. c. 18. a me. to. 5.

Li. i. in Lu. Hom. de angeli apparitione inter prin. & mediu. to. 5. Aug. epistola 112. c. 5. circa mediu. tom. 2. Aug. 18. de c. Dei. c. 18. a me. to. 5.

Li. i. in Lu. Hom. de angeli apparitione inter prin. & mediu. to. 5. Aug. epistola 112. c. 5. circa mediu. tom. 2. Aug. 18. de c. Dei. c. 18. a me. to. 5.

Li. i. in Lu. Hom. de angeli apparitione inter prin. & mediu. to. 5. Aug. epistola 112. c. 5. circa mediu. tom. 2. Aug. 18. de c. Dei. c. 18. a me. to. 5.

Li. i. in Lu. Hom. de angeli apparitione inter prin. & mediu. to. 5. Aug. epistola 112. c. 5. circa mediu. tom. 2. Aug. 18. de c. Dei. c. 18. a me. to. 5.

Li. i. in Lu. Hom. de angeli apparitione inter prin. & mediu. to. 5. Aug. epistola 112. c. 5. circa mediu. tom. 2. Aug. 18. de c. Dei. c. 18. a me. to. 5.

Li. i. in Lu. Hom. de angeli apparitione inter prin. & mediu. to. 5. Aug. epistola 112. c. 5. circa mediu. tom. 2. Aug. 18. de c. Dei. c. 18. a me. to. 5.

Li. i. in Lu. Hom. de angeli apparitione inter prin. & mediu. to. 5. Aug. epistola 112. c. 5. circa mediu. tom. 2. Aug. 18. de c. Dei. c. 18. a me. to. 5.

Li. i. in Lu. Hom. de angeli apparitione inter prin. & mediu. to. 5. Aug. epistola 112. c. 5. circa mediu. tom. 2. Aug. 18. de c. Dei. c. 18. a me. to. 5.

In corp. art. & ad p. 42.

D. 734. Et 735.

1. p. 41. art. 7.

his, quæ p se intelligunt sine cōiunctione ad sensum nō impedit cōprehensio intellectus, nisi pp excessum quantitatis virtualis: qñ. scilicet, quod intelligitur, habet modum intelligendi perfectiorē q̄ sit modus, quo intellectus intelligit: sicut si aliquis cognoscat hanc conclusionem, triangulus habet tres angulos æquales duobus rectis, per probabilem rationem, vtpote per auctoritatem, vel quia ita communiter dicitur, non comprehendit ipsam: nō q̄ vnā partem eius ignoret alia scita, sed quia ista conclusio est scibilis per demonstrationem, ad quam cognoscens nō dum peruenit, & iō non comprehendit ipsam: quia nō stat perfecte sub cognitione eius. Cōstat autē quod in intellectu angeli, præcipue quantum ad visionē diuinam, non hēt locū quantitas dimensiuā. & ideo consideranda est ibi æqualitas, vel excessus, s̄m quantitatē virtualē tñ. virtus autem diuine essentia, qua est intelligibilis, excedit intellectū angelicū, & omnem intellectū creatum, s̄m hoc quod est cognoscitiuus. veritas n. diuine essentia, qua cognoscibilis est, excedit lumen cuiuslibet intellectus creati, quo cognoscitiuus est. & iō impossibile est, quod aliquis intellectus creatus diuinā essentiam cōprehendat, non quia partē aliquā eius ignoret, sed quia ad pfectū modū cognitionis ipsius pertingere non potest.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod diuina essentia ab angelo tota v̄: quia nihil eius est non visum ab eo, v̄. scilicet totam, exponatur priuatiue, non per positionem partium, non tamē perfecte videtur vnde non sequitur quod eam comprehendat.

AD SECVNDVM dicendum, qd̄ in visione qualibet triplex modus cōsiderari pōt. Primus modus est ipsius videntis absolute, qui est mensura capacitatis eius, & sic intellectus angeli totaliter videt Deum: hoc est dictū totam vim intellectus sui adhibet ad videndū Deū. Alius modus est ipsius rei in se, & hic modus nihil est aliud, quā qualitas rei. Cum autē in Deo nō aliud sit qualitas, q̄ substantia, modus eius est ipsa essentia: & sic totaliter videt Deum, quia vident totū modum Dei eodē modo, quo totam essentiam. Tertius est ipsius visionis, q̄ est mediū inter videntem & rē visam, & dicitur mediū videntis per cōparationē ad rē visam, vt r̄c dicatur aliquis alterum videre totaliter, qñ. v̄. visio hēt modo totalem. & hoc est, quando ita est perfectus modus visionis ipsius videntis, sicut est in modo visibilitatis ipsius rei. & hoc modo non totaliter v̄ diuina essentia, vt ex dictis patet. Sicut aliquis qui scit aliquam propositionē esse demonstrabilem, cuius demonstrationem ignorat, scit quidē totum modū cognitionis eius: sed nescit eam secundum totum modum, quo cognoscibilis est.

AD TERTIVM dicendū, q̄ ratio illa procedit quā forma, qua est principium actionis agentis, coniungitur secundum totum modum suum qd̄ necesse est in omnibus formis nō substantiis quorū esse, est in esse: sed diuina essentia quā quodāmodo sit vt forma intellectus, quia tamen non capitur ab intellectu, nisi secundū modum intellectus capientis, & quia actio nō est tantum forma, sed ē agentis, ideo non potest esse ita perfecta actio, sicut est perfecta forma, qua est principium actionis, cum sit defectus ex parte agentis.

AD QVARTVM dicendū, quod res cōprehenditur cuius definitio cognoscitur, si tamē ipsa definitio comprehendat: sed sicut possibile est cognoscere rē sine cōprehensione, ita & definitionē ipsius, & sic res ipsa remanet non cōprehensa. angelus autē

quāuis videat aliquo modo, quid est Deus, nō tamen hoc comprehendit.

AD QVINTVM dicendū, q̄ visio Dei per essentiam pōt dici cōprehensio in cōparatione ad visionem viā, quæ ad essentiam non pertingit: nō tamen est cōprehensio simpliciter rōne sc̄. dicitur. & ideo cū dicitur, Cōprehendā sicut & cly. scilicet, notat cōparationē similitudinis, non æqualitatis.

AD SEXTVM dicendū, q̄ ipsa immensitas Dei videbitur: sed non videbitur immensitas, videbitur totus modus, sed non totaliter, vt dictum est.

ARTICVLVS III.
Vtrum angelus ex proprijs naturalibus ad videndum Deum per essentiam pertingere poterit.

TERTIO queritur, vtrum angelus ex proprijs naturalibus poterit pertingere ad videndum Deum per essentiam. & videtur quod sic, quod dicitur Aug. super Gen. ad literam. angeli in principio suæ conditionis, in quo statim fuerunt creati naturalibus tantum, vt multi dicunt, videtur creaturas sciendas in verbo: sed hoc esse non potest nisi verbum vidissent. ergo per naturalia pura intellectus angeli vidit Deum per essentiam.

¶ 2 Præ. Quod potest minus intelligere, potest & maius intelligere: sed essentia diuina est maxime intelligibilis cum sit maxime a materia immunita ex quo contingit aliquid esse intelligibile ad actionem intellectus angeli naturali cognitione possit alia intelligibilia intelligere, multo fortius poterit intelligere ex naturalibus puris diuinam essentiam. Sed diceretur, quod licet diuina essentia sit in se maxime intelligibilis, non tamen est maxime intelligibilis intellectu angelico.

¶ 3 Sed cōtra, Illud quod est magis visibile, nō est magis visibile nobis, cā est defectus in visibus: sed in intellectu angelico non est aliquis defectus, cū angelus sit speculū purū & incommutabile, vt Dio. dicit in 4. c. de di. no. ergo illud quod est magis intelligibile in se, est magis intelligibile intellectu angeli.

¶ 4 Præ. Com. dicit in 3. de anima, qd̄ in intellectu q̄ est penitus a materia separatus, sequitur hoc quod magis intelligibile, ergo magis intelligit: sed intellectus angelicus est h̄mō. ergo in eo prædictum argumentū sequitur.

¶ 5 Præ. Excellens visibile propter hoc est visibile minus visui nostro, q̄ corruptum visum nostrum, sed excellens intelligibile non corruptum intellectu, sed confortat. ergo illud quod est magis in se intelligibile, magis ab intellectu intelligitur.

¶ 6 Præ. Videre Deū per essentiam est actus intellectus: sed gr̄a est in affectu, ergo gr̄a nō requiritur ad videndum Deū per essentiam, & ita s̄m naturalia tantū ad hanc visionem peruenire poterunt.

¶ 7 Præ. Secundum Aug. fides quia præcedit per essentiam in anima, videtur in anima per sui essentiam: sed Deus per sui essentiam præcedit intellectus in anima, & similiter in angelo & in qualibet creatura: ergo angelus Deum per essentiam in partibus naturalibus videre poterit.

¶ 8 Præ. Secundum Aug. 10. Confess. simpliciter est aliquid præsens in anima per speciem, per notionem, & per præsentiam essentia suā. ergo diuinitas est conueniens, oportet eam esse per se posita, & ita cum Deus sit præsens intellectui angelico per essentiam non erit ei præsens per similitudinem, & ita non potest Deus ab angelo per similitudinem videri. si ergo ex naturalibus potest esse cognoscere aliquo modo, videatur cognoscit eum per naturalia essentialiter.

¶ 9 Præ.

In corp. an.